

ÖĞRENCİLERİN İŞ GÜVENLİĞİ VE İŞ GÜVENLİĞİ EĞİTİMİ ALGISININ DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF STUDENTS'JOB SAFETY AND JOB SAFETY TRAINING PERCEPTION

Seda TOPGÜL*, Çağatay ALAN**

* Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, seda.topgul@gop.edu.tr

** Öğr. Gör., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Almus Meslek Yüksekokulu, Mülkiye Koruma ve Güvenlik Bölümü, cagatay.alan@gop.edu.tr

ÖZ

Bu çalışmada Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümlerinde değişen isimlerle zorunlu ders olarak okutulan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği dersinin, dersi alan ve almayan öğrencilerin algılarındaki farklılığın belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun için amaçlı örneklem yöntemi ile dersi alan 4. sınıf öğrencileri ve henüz dersi almamış olan 3. sınıf öğrencileri örneklem olarak seçilmiştir. Her iki gruptan toplam 65 öğrenciye iş güvenliği algısı ve iş güvenliği eğitimi algısı üzerine 13 sorudan oluşan ölçek uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, iş güvenliği ve iş güvenliği eğitimi konusunda öğrencilerin dersi almaları ya da almamaları sahip oldukları algı düzeyini etkilememektedir. Ancak dersi alan öğrencilerin kendi ilgi alanlarında iş güvenliği ile ilgili olarak daha bilgili oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca dersi alan ve almayan öğrenciler arasında iş güvenliği ihlallerinde yaptırımların yeterli olmadığı algısında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İş Güvenliği, İş Güvenliği Eğitimi, İşçi Sağlığı ve Güvenliği Dersi, Öğrenci, Güvenlik Kültürü.

Jel Kodları: C12, J28, K31, K32.

ABSTRACT

In this study, it was aimed to determine the difference in the perceptions of the Occupational Health and Work Safety lessons. The Labor Economics and Industrial Relations departments which were taught as mandatory courses with students who took courses and did not take the courses. For this purpose, 4th grade students who took lessons with the purposeful sampling method and 3th grade students who have not yet taken classes were selected as the sample. A scale consisting of 13 questions was applied on the perception of job security perception and job security education in total of 65 students from both groups. According to the results of the research, whether or not students take lessons on job security and job security training does not affect the level of perception they possess. However, students who attended the lessons learned that they are more knowledgeable about job security in their areas of interest. There is also a significant difference in the perception that sanctions are not sufficient for violations of work security between students who take courses and those who do not.

Keywords: Occupational Safety, Occupational Safety Training, Occupational Health and Safety Course, Student, Safety Culture.

Jel Codes: C12, J28, K31, K32.

1. GİRİŞ

İş güvenliği kavramında çalışan ihlallerinin önemli bir rolü olduğu ilk kez 1986 yılında Çernobil faciası sonrasında hazırlanan bir rapor ile ortaya konulmuştur. Bu rapordan sonra insan faktörünün güvenliği sağlamada anahtar bir kavram olduğuna dikkat çekilmiştir. Çalışanların iş güvenliği eğitimleri ile farkındalıklarını arttırılarak insandan kaynaklanan oluşabilecek tehlikeleri önceden önleyebilmek amaçlanmaktadır. Bu sayede iş güvenliği ön planda tutularak iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi mümkün olmaktadır. İş ve meslek hastalıklarının önlenmesi ile iş tatmini ve motivasyon artacak ve çalışanların yaşam kalitesinin de yükseltilmesi sağlanacaktır.

İş güvenliğinin en önemli ayağı iş güvenliği eğitimleridir. İş güvenliği eğitimleri sayesinde çalışanların güvensiz davranışlarının önüne geçilebilecektir. Nitekim 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 17. Maddesi çalışanların eğitimini kapsamaktadır. Buna göre işveren çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini almasını sağlamakla yükümlüdür. Eğitimlerin ihtiyaç halinde de düzenli aralıklarla tekrarlanması gerekmektedir. Ayrıca verilecek eğitimlerin maliyetinin de çalışanlara yansıtılmayacağı maddede belirtilmektedir. Maddenin uygulanması noktasında ise, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri hakkında da yönetmelik çıkarılmıştır. Buna göre işyerinin tehlike sınıflandırmasına göre de 8, 12 ya da 16 saat olmak üzere eğitimler verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

İş güvenliği kültürü sadece çalışanların eğitim almaları ile sınırlı değildir. Birçok bilim dalının alanına giren çok boyutlu bir çalışma alanıdır. İş güvenliği eğitimleri, çeşitli bilim dallarının eğitim yeri olan üniversitelerde de olmalıdır. Çünkü günümüz dünyasında artık sosyal politikalardaki değişimler iş sağlığına bakışı da etkilemektedir. İşverenler, yöneticiler, mimar, mühendis ya da farklı sektörlerde çalışacak olan diğer bölüm

öğrencilerinin, gelecekteki çalışma hayatlarında iş güvenliğine ve iş güvenliği eğitimine bakış açısının değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu eğitimler üniversitelerin farklı bölüm ve kademelerinde verilmektedir.

Bu çalışmada iş sağlığı ve güvenliği dersini alan almayan öğrencilerin iş güvenliğine ve iş güvenliği eğitimine bakışının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede bir araştırma yapılmış ve eğitimlerin öğrenciler üzerinde bir farkındalık yaratıp yaratmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İş sağlığı ve güvenliği işin yürütümünden doğan zararlı koşulları ve güvenliği tehlikeye düşürecek durumları en aza indirgeyerek, üretimin devamlılığını sağlamak ve verimliliği arttırmak amacı ile yapılan çalışmalar olarak tanımlanmaktadır. Amaç sağlık ve güvenlik anlamında çalışanları korurken, üretim güvenliğini sağlamak ve acil durum tedbirleri ile işletme güvenliğini sağlamak olarak ifade edilebilir. İş sağlığı ve güvenliği çok disiplinli bir bilim dalıdır. Çalışanlar, işverenler, devlet, üniversiteler ve farklı örgütlerin katkısı ile gelişerek bir kültüre dönüştürülebilir. İş güvenliği hem ekonomik hem de sosyal boyutu ile büyük önem taşımaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıklarının sosyal güvenlik sisteminde yarattığı kayıplar 4 milyar TL'yi bulmaktadır. Ekonomik boyutu anlamında iş kazalarının sonucu emek gücünün kaybı, üretim kaybı, iş günü kaybı, yapılan sağlık giderleri, maddi ve manevi tazminatlar gibi farklı sonuçlar doğurmaktadır. Benzer şekilde sosyal boyutu olarak işçinin muhtaç duruma gelmesi sıkıntıların ailelere yansımaları düşünüldüğünde iş güvenliğinin bütün toplumu ilgilendiren önemli bir konu olduğu daha iyi anlaşılabilir (Türk-İş, 2014: 90).

İş güvenliği kültürünün geliştirilmesi yönünde devletin, işverenin, çalışanların ve üniversitelerin görevleri bulunmaktadır.

Pala (2005: 18-22)'ya göre devlet, işyerinde çalışan işçi sayısına bakılmaksızın iş güvenliği hizmetlerinden her çalışanın yararlanmasını sağlamakla, güvenilir bir kayıt sistemi kurmakla, hekim iş müfettişi istihdam etmekle, iş kazalarının bilimsel analizinin yapılmasını sağlamakla ve işçi sağlığı enstitülerinin kurulması ve yaygınlaştırılmasını sağlamakla yükümlüdür. İşveren, önce insan yaklaşımı ile hareket etmekle, risk değerlendirmesi yönetimi ve yaklaşımını benimsemekle, işyeri sağlık ve güvenlik birimlerini desteklemekle ve çalışanların eğitimini sağlamakla yükümlüdür. Pala (2005: 18-22) çalışanlara ve üniversitelere de bu noktada rol düştüğünü belirtmektedir. Buna göre, çalışanlar işyeri, iş kolu ve üretim süreci hakkında bilgi sahibi olmalıdır. İş güvenliği kültürünü benimsemeli ve yaşam biçimi haline getirmelidir. Gerekli yerlerde koruyucu ekipmanlarını kurallara uygun şekilde kullanmalıdır. İş güvenliği kültürünün geliştirilmesinde üniversitelere düşen görevler ise;

- Güvenilir bir kayıt sistemi kurulmasına bilimsel bir alt yapı hazırlaması
- İş kazalarının bilimsel analizini yapmak
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanında çalışacak insan gücünün temel eğitimini sağlamak
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanında çalışacak insan gücünün mezuniyet sonrası sürekli eğitimine katkı sağlamak
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanında çalışılması için akademik ortamların oluşturulmasıdır (Tokuç, 2016). EU-OSHA (İş Sağlığı ve Güvenliği için Avrupa Ajansı tarafından yayımlanan bir raporda, iş sağlığı ve güvenliğinin üniversite eğitimi içine entegre edilmesinin hem bu alanda zorlukların üstesinden gelmeyi kolaylaştıracağı hem de uygulamadaki engellerin aşılabileceği belirtilmektedir. İş sağlığı ve güvenliği eğitiminin temel ayakları kurumsal müfredatlarda bulunması ve işyerlerinde hizmetiçi eğitimlerle desteklenmesidir. Bu sayede bir iş sağlığı ve güvenliği

kültürünün oluşturulması mümkün görülmektedir (Tanır ve Ural, 2011: 82).

Üniversitelerde iş güvenliği eğitimleri olarak bakıldığında üçe ayırmak mümkündür.

1. İş sağlığı ve güvenliği konularını içeren derslerin olması
2. Meslek yüksekokulları bünyesinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği programlarının bulunması
3. Yüksek Lisans ve Doktorada İş Sağlığı ve Güvenliği Programı

Birinci eğitimde fakülteler bazında değerlendirildiğinde genellikle İktisadi ve İdari Bilimler fakültelerinde Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümlerinde farklı isimlerle zorunlu ders olarak okutulmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin bütün alanlarda verilmesi güvenlik kültürünün geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu yüzden diğer bölümler bazında da bu dersin müfredatta yer alması önemlidir.

Yılmaz'ın (2009: 131) da belirttiği gibi Türkiye açısından çok önemli bir sorun olan iş kazalarının azaltılmasında iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almış fakülte mezunlarının çok büyük bir rolü bulunmaktadır.

İkinci eğitimde ise meslek yüksekokulları bünyesinde iş sağlığı ve güvenliği programı bulunmaktadır. Önlisans düzeyinde eğitim veren bu programlardan öğrenciler iş sağlığı ve güvenliği teknikeri olarak mezun olabilmektedir. Mezuniyet sonrasında ise, (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılıp, yapılan sınavlarda başarılı oldukları takdirde (C) sınıfı iş güvenliği uzmanı olabilmektedir. 2016 yılı itibari ile toplam 62 MYO'da 94 farklı programda (normal, ikinci, uzaktan, açıköğretim) 6915 kontenjana sahip bir bölüm haline gelmiştir. Diğer yandan bazı üniversitelerde lisans düzeyinde de İş Sağlığı ve Güvenliği bölümleri açılmıştır. Bu bölüm mezunları ise Bakanlıkça belirlenen yerlerden İSG eğitimlerini almaksızın, sınava girip başarılı oldukları takdirde (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesi almaya hak

kazanmaktadır. Bu üniversiteler İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi (Vakıf), Üsküdar Üniversitesi (Vakıf), Gümüşhane Üniversitesi (Devlet), Bingöl Üniversitesi (Devlet) ve Uşak Üniversitesi (Devlet)'dir. Genel olarak Sağlık Bilimleri Fakültelerine bağlı olarak İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimini lisans düzeyinde vermektedir.

Üçüncü eğitim ise, iş sağlığı ve güvenliği programlarının yüksek lisans ve doktora düzeyinde açılmasıdır. Mühendislik ya da mimarlık mezunu olanlar iş sağlığı ve güvenliği ya da iş güvenliği programlarında yüksek lisans yapmaları halinde ve eğitimlerine katılmak, sınavda başarılı olmak şartıyla (B) sınıfı iş güvenliği uzmanı olabilmektedir. Benzer şekilde mühendislik ya da mimarlık mezunu olarak eğitime katılmak ve sınavda başarılı olmak şartıyla iş sağlığı ve güvenliği programlarında doktora yapanlar (A) sınıfı iş güvenliği uzmanı olabilmektedir (Sivrikaya, 2016: 156-157).

Bu çalışmada iş güvenliği eğitiminin birinci ayağını oluşturan farklı bir bölümde zorunlu olarak bir dönem verilen dersin, öğrenci algısındaki değişimi değerlendirmek amaçlanmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın amacı Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünde okutulan işçi sağlığı ve güvenliği dersinin öğrencilerin iş güvenliği eğitimine ilişkin algısında yarattığı farklılık düzeyini ölçmektir. Araştırmanın önemi öğrencilerin eğitim aldıkları alanda iş yaşamına bakışlarını iş güvenliği algısı çerçevesinden ortaya koyabilmektir. Bunun için dersi alan ve bu dersi almayan öğrencilerin algıları bir ölçek yardımı ile değerlendirilmiştir. Ölçek daha önce benzer bir çalışmada kullanılan bir ölçektir. Araştırmanın evrenini işçi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma örneklem belirlenirken amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Buna göre örneklem işçi sağlığı ve güvenliği dersini alan 4. sınıf

öğrencileri ile henüz dersi almamış 3. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

4. YÖNTEM

Araştırmanın amacı, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde işçi sağlığı ve güvenliği dersini alan Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri bölümü öğrencilerinden 4. Sınıfta dersi alan öğrenciler ile 3. Sınıfta henüz bu dersi almamış olan öğrencilerin iş güvenliği ve iş güvenliği eğitimi hakkında algılarının farklılaşıp farklılaşması açısından karşılaştırma yapılmıştır. Araştırmanın hipotezleri şu şekildedir;

H0 = İş sağlığı ve güvenliği dersi alan öğrenciler arasında iş sağlığı ve güvenliği algısına ilişkin anlamlı bir fark vardır.

H1= İş sağlığı ve güvenliği dersi alan öğrenciler arasında iş sağlığı ve güvenliği algısında anlamlı bir fark yoktur.

4.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini işçi sağlığı ve güvenliği dersini alan 4. Sınıf öğrencileri ve dersi henüz almayan 3. Sınıf Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Bu anlamda evren kısıtlı bir alandan oluştuğundan örneklem çekilmeyerek bütün evren çalışmaya dâhil edilmiştir.

4.2. Verilerin Toplanması

İş Güvenliği ve iş güvenliği eğitimi anketi Eraslan'ın (2015) Sosyal Güvenliğin Sosyolojisi (Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Güvenlik Algıları) adlı çalışmasında kullandığı ölçektir. Ankette iş güvenliği ve iş güvenliği eğitime yönelik toplamda 13 ifade yer almaktadır. İfadelerin cevapları 5'li Likert'e göre ölçeklendirilmiştir. 5'li Likert ölçeğine göre "Hiç Katılmıyorum (1)" "Tamamen Katılıyorum (5) olarak ölçeklendirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS (StatisticalPackageforSocialSciences) for Windows 21.0programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Frekans) kullanılmıştır. Ölçeğin

güvenilirlik değeri olarak α Katsayısı 0,633 olarak bulunmuştur. Bu güvenilirlik düzeyi sosyal bilimlerde kabul edilen oldukça güvenilir sınırları içerisinde yer almaktadır. Sosyal bilimlerde. $60 \leq \alpha < .80$ ise ölçek oldukça güvenilir kabul edilmektedir.

KMO değeri 0,575'dir. KMO değeri 0,5'ten küçük olması durumunda daha fazla veri toplanması gerektiğini ifade etmektedir. Görüldüğü gibi analiz için yeterli sayıda veri bulunmaktadır. Barlett's Testi sonucunda da değişkenler arasında ilişki olmadığı görülmektedir.

Tablo 1: Öğrencilerin İş Güvenliği ve İş Güvenliği Eğitimi Algısına İlişkin Cevapları

Tablolar	Gruplar	Frekans (N)	Yüzde (%)
İş güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeleri biliyorum.	Hiç katılmıyorum	5	7,7
	Katılmıyorum	18	27,7
	Karasızım	23	35,4
	Katılıyorum	18	27,7
	Tamamen Katılıyorum	1	1,5
Kendi mesleğime dönük iş güvenliği ile ilgili yapmam gerekenleri biliyorum.	Hiç katılmıyorum	4	6,2
	Katılmıyorum	15	23,1
	Karasızım	20	30,8
	Katılıyorum	22	33,8
	Tamamen Katılıyorum	4	6,2
Çalışma alanlarında iş güvenliğinin sağlanması temel insan haklarından biridir.	Hiç katılmıyorum	2	3,1
	Katılmıyorum	2	3,1
	Karasızım	0	0
	Katılıyorum	18	27,7
	Tamamen Katılıyorum	43	66,2
Türkiye'de işletmelerin iş güvenliğine çok önem verdiğini düşünmüyorum	Hiç katılmıyorum	7	10,8
	Katılmıyorum	12	18,5
	Karasızım	6	9,2
	Katılıyorum	22	33,8
	Tamamen Katılıyorum	18	27,7
Türkiye'de iş güvenliği kültürünün tüm çalışma alanlarında var olduğunu düşünüyorum.	Hiç katılmıyorum	12	18,5
	Katılmıyorum	37	56,9
	Karasızım	8	12,3
	Katılıyorum	6	9,2
	Tamamen Katılıyorum	2	3,1
Türkiye'de çalışanların maruz kaldıkları riskler ve bunlarla baş etme yollarında etkin eğitim aldıklarını düşünmüyorum.	Hiç katılmıyorum	2	3,1
	Katılmıyorum	8	12,3
	Karasızım	9	13,8
	Katılıyorum	32	49,2
	Tamamen Katılıyorum	14	21,5
Türkiye'de iş güvenliği eğitiminin nitelikli olduğunu düşünüyorum.	Hiç katılmıyorum	7	10,8
	Katılmıyorum	35	53,8
	Karasızım	16	24,6
	Katılıyorum	6	9,2
	Tamamen Katılıyorum	1	1,5

5. BULGULAR

Ankete katılan öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar aşağıda yer almaktadır. Araştırmaya 65 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 29 öğrenci iş sağlığı ve güvenliği dersi alan, 36 öğrenci ise iş sağlığı ve güvenliği dersini henüz almamış öğrencilerdir. Öğrencilerin tamamının ankete verdikleri cevaplar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablolar	Gruplar	Frekans (N)	Yüzde (%)
Türkiye’de iş güvenliği tedbirlerinin tüm çalışma alanlarında yeterince uygulandığını düşünmüyorum.	Hiç katılmıyorum	2	3,1
	Katılmıyorum	9	13,8
	Karasızım	4	6,2
	Katılıyorum	34	52,3
	Tamamen Katılıyorum	16	24,6
Çeşitli kurumlar tarafından verilen iş güvenliği uzmanlığı eğitiminin niteliği tartışmalıdır.	Hiç katılmıyorum	3	4,6
	Katılmıyorum	3	4,6
	Karasızım	15	23,1
	Katılıyorum	34	52,3
	Tamamen Katılıyorum	10	15,4
İş güvenliği eğitimi özel sektör ve devlet işbirliğinde verilmelidir.	Hiç katılmıyorum	2	3,1
	Katılmıyorum	4	6,2
	Karasızım	6	9,2
	Katılıyorum	31	47,7
	Tamamen Katılıyorum	22	33,8
İş güvenliği uzmanlığı uygulamasını etkili buluyorum.	Hiç katılmıyorum	2	3,1
	Katılmıyorum	11	16,9
	Karasızım	19	29,2
	Katılıyorum	18	27,7
	Tamamen Katılıyorum	15	23,1
İş güvenliğinin her öğretim kademesinde ders olarak verilmesini doğru buluyorum.	Hiç katılmıyorum	1	1,5
	Katılmıyorum	4	6,2
	Karasızım	4	6,2
	Katılıyorum	28	43,1
	Tamamen Katılıyorum	28	43,1
Türkiye’de iş güvenliği ihlallerine dönük yaptırımların etkili olduğunu düşünüyorum.	Hiç katılmıyorum	12	18,5
	Katılmıyorum	23	35,4
	Karasızım	15	23,1
	Katılıyorum	9	13,8
	Tamamen Katılıyorum	6	9,2
	TOPLAM	65	100

İş güvenliği ve iş güvenliği eğitimi hakkında çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri öğrencilerinin %27,7’si iş güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeleri bildiğini belirtirken, %35,4’ü kararsız kalmayı tercih etmektedir. Yasal düzenlemeleri bilme noktasında sıkıntı yaşayan öğrencilerin %33,8’inin kendi mesleğine yönelik iş güvenliği konusunda yapılması gerekenleri bilmesi bir ikilem yaratmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %6,2’sinin iş güvenliğini temel insan hakkı olarak görmemesi düşündürücüdür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %61,5’i Türkiye’de işletmelerin iş güvenliğine çok önem verdiklerini düşünmemektedir. Aynı

şekilde iş güvenliği kültürünün de tüm çalışma alanlarında var olmadığını düşünenlerin oranı % 75,4’tür.

İş güvenliği eğitimi konusunda çalışanların maruz kaldıkları riskleri bilmediğini düşünen öğrencilerin oranı %70,7’dir. İş güvenliği eğitimlerinin niteliği konusunda öğrencilerin tutumunun % 53,8 ile olumlu olduğu dikkat çekmektedir. Alınan eğitimlerin çalışma alanında uygulanma noktasında ise, öğrencilerin çoğunluğu uygulandığını düşünmemektedir. Buna göre, iş güvenliği tedbirlerinin yeterince uygulandığını düşünmeyenlerin oranı %76,9’dur.

Çeşitli kurumlar tarafından verilen iş güvenliği eğitimlerinin niteliğinin tartışmalı olduğunu görüşüne öğrencilerin %52,3'ü katılırken, %23,1'i kararsız olduğunu belirtmektedir. Buradan anlaşılmaktadır ki öğrenciler çeşitli kurumların verdiği eğitimler hakkında bilgiye sahip değildir. Nitekim eğitimlerin özel sektör ve devlet işbirliğinde verilmesi gerektiği görüşüne %47,7'si katılmaktadır. Bu noktada devletin eğitimde payının olmaması düşüncesinin, iş güvenliği eğitiminin niteliği konusunda güvenilir olmadığını göstergesi olarak görüldüğünü ifade edebiliriz.

İş güvenliği uzmanlığı konusunda ise, iş güvenliği uzmanlığı uygulamasını öğrencilerin %20'si etkili bulmadığını belirtmektedir. İş güvenliği eğitimlerinin ders olarak her öğretim kademesinde verilmesini öğrencilerin %86,2'si doğru bulmaktadır.

Öğrencilerin %23'ü Türkiye'de iş güvenliği ihlallerine yönelik yaptırımların etkili olduğunu düşünürken, %53,9'u yaptırımların etkili olduğunu düşünmemektedir. %23,1'i ise kararsız olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 2: Dersi Alan ve Almayan Öğrencilerin İş Güvenliği ve İş Güvenliği Eğitimine Yönelik Algıları İçin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Dersi Alma Durumu	Ortalama	Std. Sapma
İş güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeleri biliyorum.	Dersi Almayan Dersi Alan	2,69 3,10	1,064 ,772
Kendi mesleğime dönük iş güvenliği ile ilgili yapmam gerekenleri biliyorum.	Dersi Almayan Dersi Alan	2,86 3,41	1,125 ,825
Çalışma alanlarında iş güvenliğinin sağlanması temel insan haklarından biridir.	Dersi Almayan Dersi Alan	4,50 4,52	1,056 ,688
Türkiye'de işletmelerin iş güvenliğine çok önem verdiğini düşünmüyorum	Dersi Almayan Dersi Alan	3,50 3,48	1,424 1,299
Türkiye'de iş güvenliği kültürünün tüm çalışma alanlarında var olduğunu düşünüyorum.	Dersi Almayan Dersi Alan	2,33 2,07	1,069 ,799
Türkiye'de çalışanların maruz kaldıkları riskler ve bunlarla baş etme yollarında etkin eğitim aldıklarını düşünmüyorum.	Dersi Almayan Dersi Alan	3,83 3,62	1,108 ,942
Türkiye'de iş güvenliği eğitiminin nitelikli olduğunu düşünüyorum.	Dersi Almayan Dersi Alan	2,47 2,24	,910 ,786
Türkiye'de iş güvenliği tedbirlerinin tüm çalışma alanlarında yeterince uygulandığını düşünmüyorum.	Dersi Almayan Dersi Alan	3,94 3,66	1,040 1,078
Çeşitli kurumlar tarafından verilen iş güvenliği uzmanlığı eğitiminin niteliği tartışmalıdır.	Dersi Almayan Dersi Alan	3,72 3,66	1,031 ,857
İş güvenliği eğitimi özel sektör ve devlet işbirliğinde verilmelidir.	Dersi Almayan Dersi Alan	4,06 4,00	1,040 ,926

	Dersi Alma Durumu	Ortalama	Std. Sapma
İş güvenliği uzmanlığı uygulamasını etkili buluyorum.	Dersi Almayan	3,42	1,251
	Dersi Alan	3,62	,942
İş güvenliğinin her öğretim kademesinde ders olarak verilmesini doğru buluyorum.	Dersi Almayan	4,33	,956
	Dersi Alan	4,03	,865
Türkiye’de iş güvenliği ihlallerine dönük yaptırımların etkili olduğunu düşünüyorum.	Dersi Almayan	2,89	1,348
	Dersi Alan	2,24	,912

Tablo 2’de öğrencilerin iş güvenliği ve iş güvenliği eğitimi konusundaki algıları dersi alan ve almayan öğrenciler açısından ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Buna göre öğrenciler genel olarak yüksek düzeyde iş güvenliğinin sağlanmasını temel insan hakkı olarak görmekte (4,51) bu yüzden iş güvenliğini her öğretim kademesinde verilmesini desteklemektedir (4,20). Bu eğitimlerin verilmesinde de devlet ve özel sektörün işbirliğinde olması gerektiği düşünülmektedir (4,03). Nitekim Ceylan (2012: 103)’da iş kazalarının geleneksel devlet fonksiyonları ile çözülemeyeceği, dolayısıyla da verilecek eğitimlerin özel sektörün ihtiyacı belirlenmeden salt devlet tarafından verilmesinin ya da sadece piyasanın insafına bırakılmasının doğru olmadığını ifade etmektedir. Diğer yandan verilen iş güvenliği eğitimlerinin nitelikli olduğu (2,37) düşünülmemektedir. İş güvenliği kültürünün bütün çalışma alanlarında var olduğu noktasında algı (2,22) ortalamanın altındadır. Bu sonuç eğitimlerin niteliksizliği(2,37) ve yeterli önemin verilmemesinden dolayı iş yerlerinde de iş güvenliği kültürünün gelişmediğini gördükleri şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca öğrenciler Türkiye’de iş güvenliği ihlallerine dönük yaptırımların etkili olduğunu düşünmemektedir (2,60).

İş güvenliğine ilişkin yasal düzenlemeleri bilme noktasında dersi alan öğrenciler kararsız kalırken, dersi almayan öğrencilerinde yasal düzenlemeleri bilmemesi ya da kararsız kalması, verilen eğitimin temel gereklerinin ne kadar yerine getirildiğinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Benzer şekilde Özgüler ve

Koca’nın (2013:17) yaptığı İnönü Üniversitesi’ne bağlı bir meslek yüksekokulundaki bir çalışmada 6331 sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu” hakkında bilginiz var mı? Sorusuna katılımcıların %57’si hayır yanıtını vermiştir. Aksoy ve Çevik (2013) meslek yüksekokulunda Metalurji, Kaynak Teknolojisi, Makine Resim ve Konstrüksiyon programlarında öğrenim gören öğrencilere işçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırma çerçevesinde “mesleğiniz ile ilgili iş sağlığı ve güvenliğine yönelik yönetmelik, mevzuat ve diğer yayınları araştırıyor musunuz? Sorusuna orta düzeyde hakim oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Meslek ile ilgili iş güvenliği hakkında yapılması gerekenlerin bilinmesi noktasında ise, beklendiği şekilde dersi alan öğrencilerin yapması gerekenleri bildiği, dersi almayan öğrencilerin ise bilmediği sonucu bulunmuştur. Dersi almayan öğrencilerden az da olsa belli sayıdaki öğrencinin iş güvenliğinin sağlanmasını temel insan hakkı olarak görmemesi aynı şekilde dersi alan öğrencilerden de bu konuya katılan öğrencinin olması durumun olumsuzluğunu yansıtmaktadır. Dersi almayan öğrencilerde dersi alan öğrencilerde Türkiye’deki işletmelerin iş güvenliğine önem verdiğini düşünmemektedir. Türkiye’deki işletmelerin iş güvenliğine yeterince önem vermediğini düşünen öğrenciler benzer şekilde iş güvenliği kültürünün de çalışma alanlarında var olduğunu düşünmemektedir.

Türkiye’de işletmelerin iş güvenliğine önem vermeyen ve iş güvenliği kültürünün geliştiğini düşünmeyen öğrencilere göre,

çalışanlarda maruz kaldıkları sıkıntılarla baş edebilecekleri bir eğitime sahip olmadıklarını düşünmektedir. Türkiye'de verilen iş güvenliğinin niteliği konusunda da olumsuz bir bakış açısının olduğu görülmektedir. Türkiye'de iş güvenliği tedbirlerinin bütün çalışma alanlarında var olduğunu düşünen öğrencilerin sayısı araştırmaya katılan öğrenci sayısı ile karşılaştırıldığında kayda değer bir sayı olduğu ifade edilebilir. Bu anlamda dersi alan öğrencilerin bütün alanlarda yeterince uygulandığını düşünmesinin düşündürücü olduğu belirtilebilir. İş güvenliği uzmanlığı eğitimi konusunda niteliğin tartışmalı olduğu konusuna genel olarak dersi alan bütün öğrenciler katılmaktadır. İş güvenliği eğitimi konusunda özel sektör ve devletin işbirliği yapması gerektiğine dersi alan (4,00) dersi almayan (4,06) öğrenci ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun eğitimin devlet ve özel sektör işbirliğinde verilmesi gerektiği düşüncesi, devletin yer almadığı eğitimlerin niteliksiz ve

güvenilirliğinin olmadığı düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

İş güvenliği uzmanlığının etkili bir uygulama olduğuna ilişkin dersi alan öğrencilerin kararsız olması, dersi almayan öğrencilerin ise katılması ya da tamamen katılım göstermesi tartışmalıdır. Burada iş kazaları oranının yüksek olması dersi alan öğrenciler açısından iş güvenliği uzmanlığının etkililiği konusunda kararsızlık yaratmaktadır. Katılımcı öğrencilerin iş güvenliği dersinin her öğretim kademesinde ders olarak verilmesi noktasında dersi alan ve almayan öğrencilerin katıldığı ya da tamamen katıldığı görülmektedir. Öğrencilerin geneli iş güvenliği ihlallerinde yaptırımların etkili olmadığını düşünmelerine karşın kararsız kalanların sayılarının azımsanmayacak düzeyde olması da düşündürücü bir sonuç olarak görülebilir. Dersi almayan öğrencilerin ortalamasının (2,89), dersi alan öğrencilerden yüksek olduğu (2,29) görülmektedir.

Tablo 3: Dersi Alan ve Almayan Öğrencilerin Sorulara Göre T Testi Sonuçları

	t	P*
İş güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeleri biliyorum.	-1,734	,088
Kendi mesleğime dönük iş güvenliği ile ilgili yapmam gerekenleri biliyorum.	-2,209	,031
Çalışma alanlarında iş güvenliğinin sağlanması temel insan haklarından biridir.	-,076	,940
Türkiye'de işletmelerin iş güvenliğine çok önem verdiğini düşünmüyorum	,050	,960
Türkiye'de iş güvenliği kültürünün tüm çalışma alanlarında var olduğunu düşünüyorum.	1,106	,273
Türkiye'de çalışanların maruz kaldıkları riskler ve bunlarla baş etme yollarında etkin eğitim aldıklarını düşünmüyorum.	,821	,415
Türkiye'de iş güvenliği eğitiminin nitelikli olduğunu düşünüyorum.	1,079	,285
Türkiye'de iş güvenliği tedbirlerinin tüm çalışma alanlarında yeterince uygulandığını düşünmüyorum.	1,096	,277
Çeşitli kurumlar tarafından verilen iş güvenliği uzmanlığı eğitiminin niteliği tartışmalıdır.	,281	,780
İş güvenliği eğitimi özel sektör ve devlet işbirliğinde verilmelidir.	,225	,823
İş güvenliği uzmanlığı uygulamasını etkili buluyorum.	-,728	,470
İş güvenliğinin her öğretim kademesinde ders olarak verilmesini doğru buluyorum.	1,306	,196
Türkiye'de iş güvenliği ihlallerine dönük yaptırımların etkili olduğunu düşünüyorum.	2,210	,031

*p<0,05

Tablo 3'de işçi sağlığı ve güvenliği dersini alan ve almayan öğrencilerin algılamalarında anlamlı bir farklılık olup olmadığı görülmektedir. Buna göre, dersi alan ve almayan öğrenciler arasında "kendi mesleğine dönük olarak iş güvenliği ile ilgili yapmam gerekenleri biliyorum" sorusunda anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($F=0,03$, $p<0.05$). Dersi alan öğrenciler ($X = 3,41$) almayanlara oranla ($X=2,86$) kendi ilgi alanlarında iş güvenliği ile ilgili yapması gerekenler konusunda daha bilgilidir. Benzer şekilde 13. soruda yer alan "Türkiye'de iş güvenliği ihlallerine dönük yaptırımların etkili olduğunu düşünüyorum" sorusunda dersi alan ve almayanlar arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($F=0,03$, $p<0.05$). Dersi alan öğrenciler ($X = 2,24$) almayanlara oranla ($X=2,89$) iş güvenliği ihlallerinde yaptırımların yeterli olmadığını algıladıkları ortaya çıkmıştır.

Ölçeğin geneli anlamında kurulan hipotezler değerlendirildiğinde ise,

H_0 = İş sağlığı ve güvenliği dersi alan öğrenciler arasında iş sağlığı ve güvenliği algısına ilişkin anlamlı bir fark vardır.

H_1 = İş sağlığı ve güvenliği dersi alan öğrenciler arasında iş sağlığı ve güvenliği algısında anlamlı bir fark yoktur.

Hipotezler test edildiğinde de Independent Samples Test tablosunun Sig. (Anlamlılık) sütunundaki değer 0,05'den küçük olması durumunda arasındaki ilişkinin $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olmaktadır. Yapılan analizlerde 2. soruda Sig. (Anlamlılık) değeri 0,03 ve 13. soruda Sig (Anlamlılık) değeri 0,03 olarak sadece bu iki soruda istatistiksel olarak anlamlıdır. Sorulara verilen yanıtlarda dersi alan gruptaki öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği algısında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ölçeğin geneli için dersin alınıp alınmaması, iş sağlığı ve güvenliği algısını değiştirmemektedir. Bu durumda H_0 hipotezi reddedilirken, H_1 hipotezi kabul edilir.

5. SONUÇ

İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin amacı, işyerlerinde güvenli ortamlar oluşturmak, iş kazaları ve meslek hastalıklarını azaltmak, çalışanların temel hakları konusunda bilgilenmelerini sağlamak, ortaya çıkabilecek riskler konusunda gerekli önlemlerin alınmasını sağlamaktır. En önemli nokta ise eğitimler yolu ile iş sağlığı ve güvenliği bilinci oluşturmak ve bunu bir güvenlik kültürü haline getirmektedir. Eğitim kurumlarının iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alanında iki temel amacı vardır. Bunlardan biri iş sağlığı ve güvenliği programlarının olduğu meslek yüksekokulları, yüksek lisans ve doktora programları ile bu alanda uzman açığını kapatacak kişileri yetiştirmektir. Diğer yandan ise, farklı programlarda zorunlu ya da seçmeli ders olarak verilerek farkındalığın ve bilincin artırılması amaçlanmaktadır.

Bu araştırma genel olarak iktisadi ve idari bilimler fakültelerine bağlı olan çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümlerinde 4. sınıflarda zorunlu bir ders olarak okutulan işçi sağlığı ve güvenliğinin dersi alan öğrencilerin algılarında farkındalık yaratıp yaratmadığını ortaya koymaktır. Araştırmanın sonucuna göre iş sağlığı ve güvenliği dersinin öğrencilerin iş güvenliğine ilişkin algılarını değiştirmedeği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın evreni sadece çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkilerinde zorunlu ders olarak okutulan "işçi sağlığı ve güvenliği" dersini alan ve henüz almamış olan öğrencilerle sınırlandırılmıştır. Daha geniş bir örneklem gurubunda sonucun farklılık gösterip göstermediği araştırılabilir. Nitekim Eraslan'ın (2015) yapmış olduğu çalışmada da, üniversite son sınıfında okuyan ve mezun durumda olan 115 kişilik bir örneklem gurubu ile yaptığı benzer araştırmada benzer bulgulara ulaşılmıştır. Yasal düzenlemeleri bilme noktasında eğitim almış olan öğrencilerde bile kararsız kalmaları, verilen eğitiminde tartışılmasını gerekli kılmaktadır. Aynı sonuç Eraslan'ın çalışması içinde geçerlidir. Daha geniş bir örneklem gurubu olmasına rağmen

sonuçların paralellik gösterdiği dikkat çekmektedir. Çok daha büyük bir örneklem gurubunda özellikle eğitim alanlar arasında iş güvenliğine ve iş güvenliği eğitimine bakışın değerlendirilmesi önem taşımaktadır. İş güvenliği konusunda farkındalık yaratmak sadece eğitim kurumlarında öğrencilerin algıları değil, çalışanların nasıl algıladığı noktası da önem taşımaktadır. Dursun ve Keser'in (2014) iş güvenliği farkındalığı ve iş güvenliği davranışları arasındaki ilişkinin araştırılması çalışmasında da, çalışanların güvenlik farkındalıkları artırılarak güvenli davranışlara yöndikleri sonucuna ulaşılmıştır. Güvenli davranışlar güvenlik kültürünün de gelişmesini sağlamaktadır (Dursun, 2013: 61). Dolayısıyla iş güvenliği önemli bir konudur ve özellikle okullarda başlayarak öğrencilerin farkındalıklarının artırılması gelecekte, işyerlerinde iş güvenliği kültürünün gelişmesini sağlayacaktır. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalar için öneriler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- İş güvenliği ve iş güvenliği eğitimi farkındalığı özellikle mezuniyet sonrası iş güvenliği teknikleri olarak çalışacak meslek yüksekokullarındaki iş sağlığı ve güvenliği programı öğrencileri için araştırılabilir. Özellikle çok daha büyük örneklem gruplarında yapılacak çalışmalarla gruplar arasındaki farklar daha açık bir şekilde ortaya konabilir.
- Mühendislik ve mimarlık fakültesi mezunu olarak iş sağlığı ve güvenliği programlarında yüksek lisans ve doktora yapan öğrenciler için benzer bir çalışma yapılabilir.
- Örneklem sayısı artırılarak çok boyutlu bir iş güvenliği eğitim algısı ölçeği oluşturulabilir.
- Farklı şehirlerde iş sağlığı ve güvenliği eğitimi veren meslek yüksekokulu öğrencilerinin, eğitim aldıkları yüksekokula göre algılarının değişip değişmediği araştırılabilir.

KAYNAKÇA

1. AKSOY, A. ve ÇEVİK, B. (2013). Bazı Önlisans Programlarında Eğitim Gören Öğrencilerin İş Güvenliği Konusuna Yaklaşımlarının Belirlenmesi (Gümüşova Meslek Yüksekokulu Örneği). *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 3(3), 47-53.
2. CEYLAN, H. (2012). Türkiye'deki İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale MYO*.
3. DURSUN, S. (2013). İş Güvenliği Kültürünün Çalışanların Güvenli Davranışları Üzerine Etkisi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 3(2), 61-75.
4. DURSUN, S. ve KESER, A. (2014). İş Güvenliği Farkındalığı ve İş Güvenliği Davranışları Arasındaki İlişkilerin Araştırılması: Uygulamalı Bir Araştırma, 5(2), 1-9.
5. ERASLAN, L. (2015). Sosyal Güvenliğin Sosyolojisi (Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Güvenlik Algıları). <http://www.isghaftasi.gov.tr/20.pdf>, Erişim: 05.01.2017.
6. ÖZGÜLER, A. T. ve KOCA, T. (2013). Meslek Yüksekokullarında İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin Gerekliliği. *Electronic Journal of Vocational Colleges, UMYOS Özel Sayısı*, 15-20.
7. PALA K. (2005). ISG Politikası ve Güvenlik kültürü. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 5(25): 18-22.
8. SİVRİKAYA, O. (2016). Türkiye'de Yükseköğretim Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminde Güncel Durum. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(2), 151-162.
9. TANIR, F. ve URAL, S.(2011). Üniversitelerde İş Sağlığı ve Güvenliği

- Eğitimi. Mühendis ve Makine, 52 (616), 80-85.
10. TOKUÇ B. (2016). Güvenlik Kültürü. http://www.skb.gov.tr/wp-content/uploads/2016/02/DOC.DR_.B-URCU-TOKUC-GUVENLIKKULTURU.pdf.
 11. TÜRK-İŞ (2014). İş Sağlığı ve Güvenliği Ders Notları. <http://www.turkis.org.tr/dosya/IIEzkbGK8Lyp.pdf>
 12. YILMAZ, F. (2009). İş Sağlığı ve Güvenliği’nde Okul Eğitiminin Önemi: Modern Örnekler Işığında İş Sağlığı ve Güvenliği Lisans Eğitiminin Ülkemizde Uygulanabilirliđi. Kamu-İş Dergisi, 11(1), 107-138.